

Vježbe jedinica Jugoslavenske i Engleske ratne mornarice...

Por. fregate Ivo Ferenca, specijalni izaslanik „Našeg Mora“ — Split

Vježbe između jedinica Jugoslavenske i Engleske ratne mornarice, koje su ugovorene još prošle godine i bile održane u vremenu od 15. do 30. VII. o. g., završene su.

Britanski brodovi otplovili su 31. o. mj. za Maltu.

Cilj vježbi ostvaren je uspješno i na obostrano zadovoljstvo. Sadejstvo za vrijeme vježbi bilo je dobro i odvijalo se u prijateljskoj atmosferi.

Isječak sa školskih vježbi jedinica Engleske i Jugoslavenske ratne mornarice

Brzina udara

U očekivanju borbe naš razarač »Učka« manevrisao je prema kanalu D. Nedaleko u krmenoj brazdi slijedili su ga naši torpedni čamci. Patrolni brodovi bili su van našeg oka, zauzeti u protivpodmorničkim »bojevima«. U ovo julsko prijepodne sunce je nemilosrdno žeglo. Gvozdena paluba i nadgrađe broda isijavali su jaru kao otvorena peć. A kako li je tek bilo u turbinskom prostoru razarača? Može se slobodno, bez pretjerivanja, reći: pakao! Dovoljno je bilo proći pored nekog otvora mašinskog prostora pa da osjetiš što je vrućina.

Ta žega je unijela među posadu pomalo ratnički izgled. Svako je bio go do pojasa; znojem obliveni mladići izvršavali su svoje poslove gunđajući na ovu »pasju vrućinu«. Tako je bilo na razaraču i patrolnim brodovima. Ne ćete vjerovati da je na torpednim čamcima bila sasvim obratna slika. I da je neko drhturio od hladnoće! Posade su bile podeblje odjevene, sa čizmama na nogama ili bosa, u gumenim kabanicama čvrsto zakopčanim uz vrat i gumenim šeširima duboko navučeni nad očima. Pa ni to im nije pomoglo, jer ih je usprkos svih tih mjera, kad su čamci vozili uvjetar, zbog veoma velike brzine koju su razvijali, svaki talas šibao i moćio po licu, zavljučio se u potočićima pod kabanicu, tako da je svako, osim motorista, bio doslovno mokat kao miš. Što su se cigarete i šibice smočile tim bolje, bar nitko nije pao u iskušenje da zapali, jer na torpednim čamcima ionako je zabranjeno pušenje.

Torpedni napadaju

»Učka« se nalazila u pripravnosti broj 2. Artiljerci i torpedisti spokojno su čekali i na smjenu se odmarali u tankom hladu svojih oruđa, pouzdavajući se u veziste.

Osmatračima mora sa obje strane mosta nije bilo potrebno naprezati oči, ne bi li na horizontu

otkrili pojavu brodova protivničke strane. Taj zadatak bio je prepušten radarima, a oni su bdjeli za svaku sigurnost, jer i najprecizniji aparat ponekad ne može zamijeniti obične ljudske oči. U ovoj situaciji na osmatraču se nije računalo — pretpostavljala se najcrnja noć. Za to je sav teret odgovornosti ležao na radaristima i radio-fonistima. I oni su, iako zatvoreni u svojim borbenim stanicama, bili oči i uši broda.

Oficiri koji su upravljali razaračem i budućim napadom, bili su u navigacijskoj kabini, čiji su prozori bili zamračeni, a vrata zatvorena, kao da je noć. Taj utisak pojačavale su sijalice sa prigušenim plavkastim svjetlom i narančasti otsjaj sa radarskog ekrana. Pregled situacije komandovanju broda davao je radar i PEL*, a svoje komande borbenim stanicama broda i torpednim čamcima prenosili su sredstvima unutrašnje i vanjske veze.

* PEL = podvodni električni lokator. Englezi ga nazivaju »Azdik«.

Razarači »Triglav« i »Durmitor« u punoj vožnji

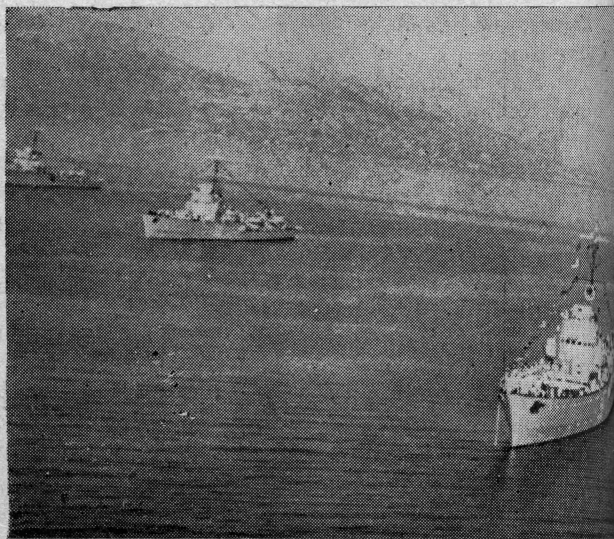
Sukob je ovako zametnut. Bilo je vrijeme objeda kad je zvonjava borbene uzbune pokrenula i one koji su zadrijemali. Dugo očekivana mrlja na rubu radarskog ekrana napokon se pojavila. Ona je označavala britanski razarač »Barozu«, a zatim se sve više približavala centru ekrana.

Okret za 60 stupnjeva desno. Brod drhti od velike brzine i naginjući se vrši okret.

Prostim okom, zbog sumaglice, »Baroza« se još nije mogla vidjeti. Torpedni čamci, pored svojih radara, pravili su se »slijepci«. Tako je zadatak zahtijevao. Oni su bili prepušteni »Učki« da ih navede na postavište za napad, a poslije toga sami će se snalaziti.

Torpedni čamci su se zbili pod samu krmu razarača, kao što se pješaci u jurišu drže začelja tenka. Možda će im ovo lukavstvo uspjeti, možda ih protivnički radar neće otkriti sakrivene iza razarača ili će ih zamijeniti za krmeni val, koji se podebela diže iznad površine.

Poručnik bojnog broda R. vodio je ovaj napad. On nije vidio kad su torpedni čamci okrenuli svoje pramce prema protivniku, niti je imao vremena da se divi njihovim uspješnim braz-

Naši razarači usidreni pred jednu smotru

dama. On je samo na ekranu pratio tačkice veličine čiodine glave kako mile prema engleskom razaraču. Te sitne tačkice poslušno su izvršavale sve njegove komande, koje je prenosila UKT stanica, u pogledu promjene kurseva, strojeva, otstojanja, rastojanja i brzine.

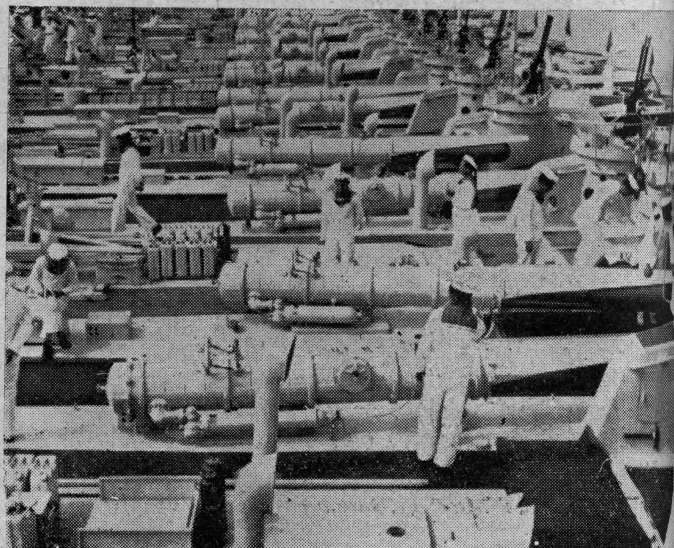
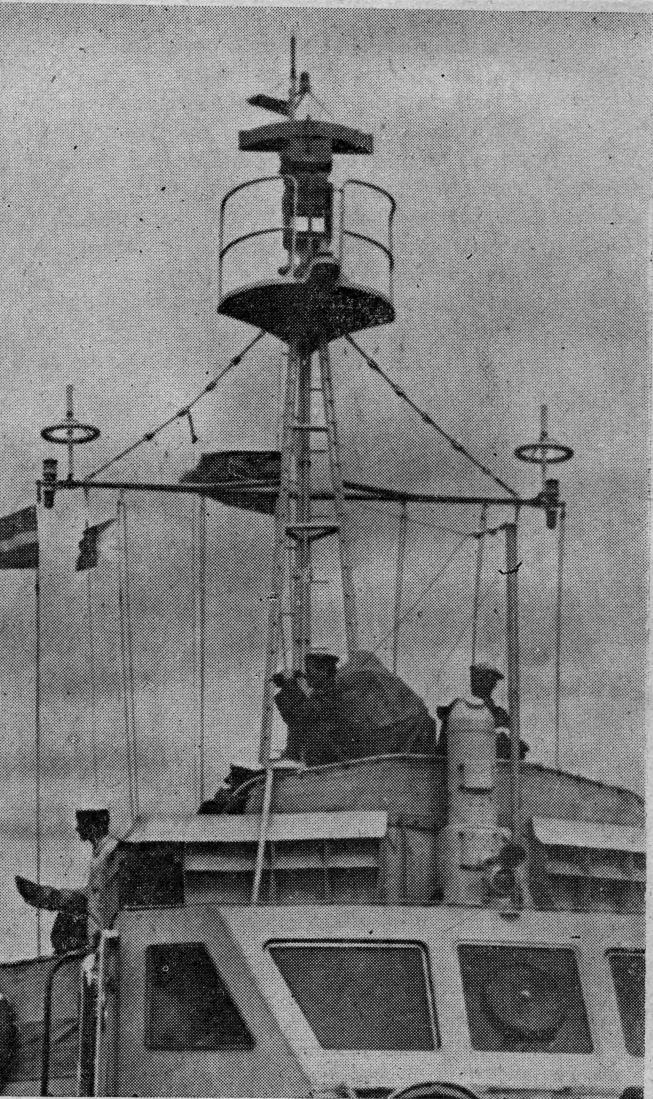
Kad se prislonilo uho na jednu od slušalica UKT stanice čula se podmukla grmljavina sa torpednih čamaca i oštar glas:

— Torpedni napad . . . žirougaio 24. Radar! Daljina?

— Pet hiljada. Četiri i petsto . . . pramčani livo 60 . . .

Pregled »bojišta« na radaru bio je odličan — kao na šahovskoj ploči. Nekoliko grupa torpednih čamaca rastrkalo se kao čopor brzih hrtova kad gone svoju žrtvu. Čamci su hitali da zatvore sve sektore kroz koje bi se razarač mogao provući. U strelovitoj jurnjavi povremeno su se sa-

Slika lijevo - Na komandnom mostu našeg patrolnog broda za vrijeme manevara naše i Engleske mornarice
Slika dolje - Torpedni čamci u jednoj našoj luci

krivali od naših pogleda u oblacima morskih kapljica.

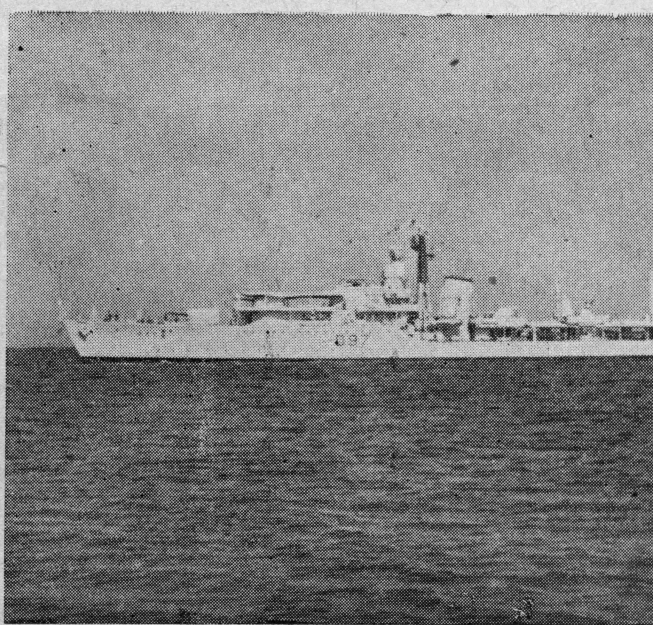
Kad su došli na izvjesno rastojanje torpednim čamcima je prepuštena sloboda manevra. Razarač »Učka« nastavio je artiljerijskom »vatrom« da bi privukao što veći broj topova sa »Baroze« na sebe. Torpedni su povećali brzinu i prešli u kurs održavanja smjera, da bi malo zatim, koristeći se protivartiljerijskim cik-cakom, došli na dovoljnu blizinu za zauzimanje borbenog kursa.

Za to vrijeme ni »Baroza« nije stajala prekrštenih topova. Pored lukavosti koju su torpedni čamci primjenili, na vrijeme ih je otkrila i u taj čas u njenim topovskim kulama odjeknula je borbena uzbuna. Njeni topovi počeli su markirati pokretnu zaprečnu vatru, ali su je morali dijeliti po široko razmaknutim grupama torpednih čamaca i na »Učku«. Čamci su se sve više bližili. Prostim okom gledani ličili su na valove »trećake«, koji jure na vrhu oluje.

»Baroza« manevriše tako da prisili torpedne čamce da napadaju protiv vjetra.

— Komandanta i nišandžije tuče more u lice. Komandant ne može smireno posmatrati situaciju. Bar jednom će žmurnuti — objašnjavaju oficiri ovaj manevar.

Razarač »Baroza« je okrenuo u novi kurs, ali je došao u opasnost prema krajnjoj lijevoj grupi, pa se ponovo vratio u stari kurs. To ga je koštalo obuhvata čela. Čamci najvećom brzinom prelaze u borbeni kurs. Nije prošlo ni pola minute

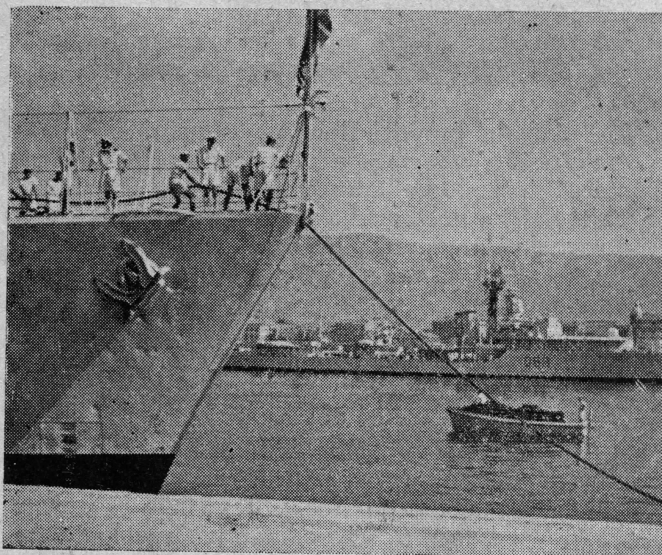
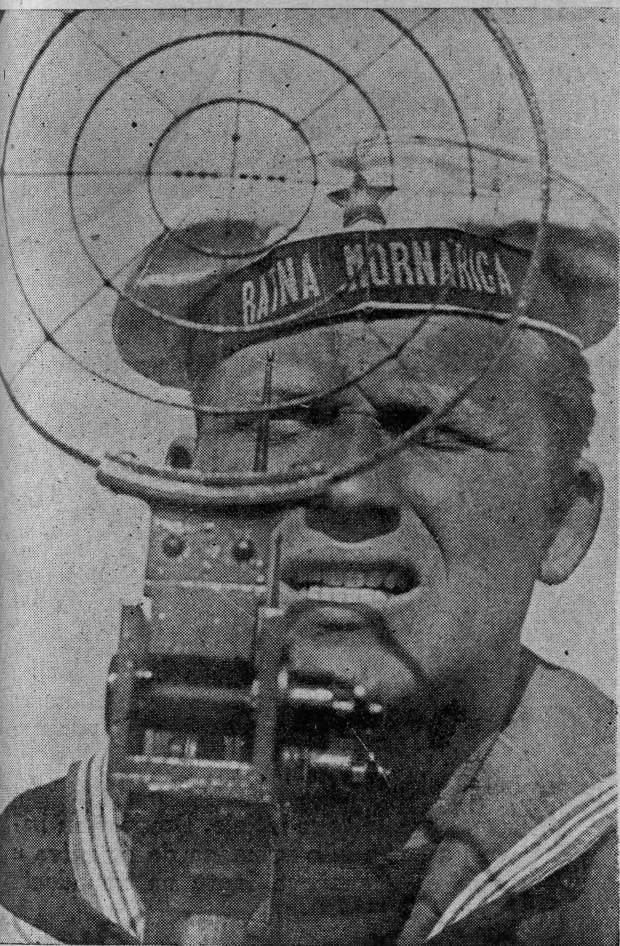

Engleski razarač »Corona« koji je sudjelovao na manevrima

sa prvog torpednog čamca čula se komanda: »Torpedo jedan, pali! Torpedo dva, pali!«

Umjesto smrtonosnog oružja sa čamca je ispaljena jedna raketa kao znak za izbačena torpeda. Naglim zaokretom prvi torpedni prelazi u »pasju krivulju«, a sekund zatim i drugi »ispaljuje« svoja torpeda.

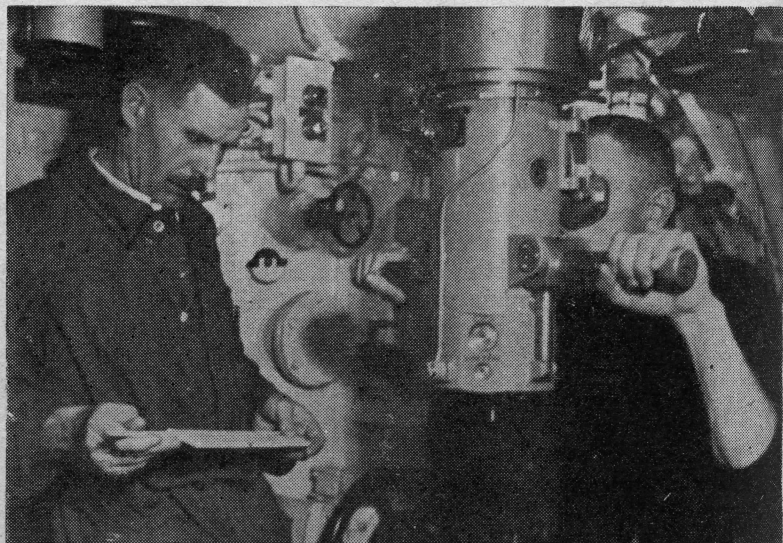
Uloge se mijenjaju. »Baroza« preuzima navođenje torpednih čamaca na »Učku«. Da li će se »Učka« bolje braniti, to će pokazati sljedeća vježba. Vježbe se ponavljaju u raznim taktičkim varijantama. A u noć će torpedni čamci napasti na oba razarača, na »Učku« i »Barozu«. Vidjet ćemo tko će biti jači, jer u noćnom boju razarači nemaju saveznika. Njihova velika meta im je glavni protivnik. A torpedni čamci imaju svog najboljeg saveznika u svojoj maloj meti i velikoj brzini i u našim otocima i školjima i njihovim strmim obalama koje ih sakrivaju od pogleda radora.

*Jedinice Engleske ratne mornarice u splitskoj luci
Slika lijevo: Nišandžija protuavionskog topa ponavlja komandu i uzima na krst končica obrušavajući avion*

Na straži u podmornici

Crni plamenac

Ova pasja vrućina smeta i patrolnim brodovima, ne samo zbog toga što se posada kupa u znoju i pored ventilatora i punih flaša ledene vode koje svako malo »kure« iz frižidera, nego i radi nečeg drugog . . .

Jedino je podmornicama možda »lakše« jer se mogu »rashladiti« u dubinama. Naši patrolci uz navođenje britanskih razarača »Adinkorta« i »Korone« i samostalno bez njih uvježbavaju razne načine napada na podmornicu.

Podmornica »Senešel« je nestala prije pola sata sa površine, tek što je bila otkrivena na radaru. Treba je »napipati« i »uništiti«. Pelisti sa patrolnih brodova strpljivo oslušuju jeku svojih podvodnih emisija. Ali još je daleko da bi se podmornica pokazala PEL-u. Ona je u prednosti, jer se ovi vrući ljetni mjeseci smatraju teškim vremenskim prilikama za gonioce, zbog toplih slojeva mora pri površini ili zbog takozvanog negativnog gradijenta, koji iskrivljuje snop PEL-a i sakriva njenu siluetu od njegovih zraka.

Zbog toga gundanje na vrućinu ima dvostruki razlog.

Patrolni brodovi slobodno manevrišu, jer nemaju straha od same podmornice, jer ona neće riskirati torpeda na tako mali i veoma pokretljivi objekt. Opasnost jedino im može zaprijetiti (i u stvarnoj ratnoj situaciji) od avijacije i površinskih snaga, ali tu su razarači koji će ih zaštititi i primiti na sebe udarce. Razarači prepuštaju »uništenje« podmornice patrolcima, jer oni sami nisu tako pogodni u borbi s podmornicom zbog svoje glomaznosti i velikog kruga okretaja, nakon kojega obično gube kontakt s otkrivenom podmornicom.

Nekoliko krugova patrolci su uzaludno učinili na sumnjivom području. Jeka nije bilo. Nije baš lak posao pronaći podmornicu sve kad i ne bi bilo »negativnog gradijenta«, jer je ona lako pokretljiva, pa stalno mijenja kurseve. Ali ako je naši patrolni uhvate — onda je gotova.

Napokon je pelista obradovao komandni most naseg patrolca viješću: »Jeka — podmornica!«

Rekorder je registrovao udaljenost i smjer i sve promjene koje su slijedile uslijed kretanja broda i podmornice.

Signalista je podigao na glavni jarbol veliki crni plamenac. To znači: »Ja sam napadač«, a u ratnoj praksi često puta taj plamenac je znak smrti za otkrivenu podmornicu. Susjedni patrolac preuzima ulogu pomažuća i preko radara prati napadača, a na PEL-u hvata kontakt sa podmornicom.

Pomoću jednostavnih računa rekorder određuje vrijeme za spuštanje dubinskih bombi ili za ispaljivanje »ježevskog« plotuna. Patrolac se strelovito usmjeruje na poziciju za spuštanje dubinskih bombi.

— Plotun pali!

Mjesto bombi koje bi rasporeile tijelo podmornice sa broda je poletjela obična ručna bomba, koja bez opasnosti za podmornicu eksplodira nekoliko metara ispod površine, a njenu eksploziju, ukoliko se desila u blizini, registrira napadnuta podmornica.

Kratki okret i ponovni napad. I drugi patrolac »prazni« svoje plotune.

Dimna kutija ili posebni plovak, koje podmornica ispušta, odmah poslije izvršenog napada pokazuje uspjeh ili neuspjeh napada.

Ovog puta bijeli oblaci dima pojavio se na površini, nekoliko metara dalje od napada — znak da je »Senešel« uništena.

Malo kasnije kad se podmornica sklonila, razarači su demonstrirali dejstvo protivpodmorničkog naoružanja, t. zv. »sipe«. Ogromni mlazevi mora šiknuli su u visinu poslije stvarne eksplozije »sipinog« plotuna.

Vrijeme je neopaženo letjelo. Brodovi su nastavljali vježbe i nije bilo vremena da se uživa u laganom poniranju sunčeve lopte na zapadnom horizontu.